

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU20

Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten

Sammanfattning

Utskottet anser att riksdagen bör lägga skrivelsen till handlingarna.

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och de åtgärder som vidtagits eller planeras med anledning av rapporten om öppna jämförelser i socialtjänsten.

I betänkandet finns en reservation (M, C, KD, L).

Behandlade förslag

Skrivelse 2021/22:38 Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten.

Två yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten	5
Reservation	8
Individbaserad statistik och indikatorbaserad uppföljning, punkt 1 (M, C, KD, L)	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Skrivelsen	9
Följdmotionen	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Individbaserad statistik och indikatorbaserad uppföljning

Riksdagen avslår motion

2021/22:4313 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Reservation (M, C, KD, L)

2. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2021/22:38 till handlingarna.

Stockholm den 15 mars 2022

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Linda Lindberg (SD), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Clara Aranda (SD), Margareta Fransson (MP), Pia Steensland (KD), Ulrika Jörgensen (M) och Christina Høj Larsen (V).

Redogörelse för ärendet

Riksdagen överlämnade Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten (RiR 2021:17) till regeringen den 27 maj 2021. Regeringen återkom till riksdagen med skrivelse 2021/22:38 Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten den 1 november 2021.

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2021/22:38 och två yrkanden i en följd motion. Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Vid utskottssammanträdet den 3 juni 2021 informerade riksrevisor Helena Lindberg med medarbetare om Riksrevisionens rapport.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om individbaserad statistik och indikatorbaserad uppföljning samt lägger skrivelsen till handlingarna.

Jämför reservationen (M, C, KD, L).

Skrivelsen

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionen har granskat öppna jämförelser i socialtjänsten. Syftet med granskningen har varit att ta reda på om öppna jämförelser bidrar till högre kvalitet i socialtjänsten, vilket enligt Riksrevisionen är det huvudsakliga målet med öppna jämförelser.

Riksrevisionens övergripande slutsats av granskningen är att öppna jämförelser ger ett visst, men begränsat, bidrag till en mer jämlik socialtjänst av god kvalitet. Bedömningen är att öppna jämförelser fyller ett behov för såväl kommunerna som staten. Eftersom det finns få alternativ till de årliga nationella mätningar som öppna jämförelser utgör bedömer Riksrevisionen att de bör finnas kvar. Samtidigt är bedömningen att kommunernas nytta av öppna jämförelser för uppföljning och kvalitetsutveckling är begränsad i förhållande till deras omfattning. Kommunerna uppfattar de signaler som staten ger genom öppna jämförelser, men genomslaget av den statliga styrningen med kunskap är litet. Nyttan av öppna jämförelser för uppföljning och styrning på nationell nivå är också begränsad, bedömer Riksrevisionen.

För att stärka kvalitetsutveckling i socialtjänsten genom öppna jämförelser lämnar Riksrevisionen följande rekommendationer till Socialstyrelsen:

- Gör en kritisk översyn av indikatorerna i öppna jämförelser. Syftet med översynen bör vara att endast indikatorer med tydlig nytta för kommunerna, statens kunskapsstyrning eller nationell uppföljning ska ingå i öppna jämförelser.
- Förbättra och anpassa stödet till kommunerna att använda öppna jämförelser för kvalitetsutveckling med utgångspunkt i översynen av indikatorerna.

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer till regeringen:

- Ta initiativ till att ge Socialstyrelsen bättre möjligheter att inhämta och hantera individbaserad statistik.
- Vidta åtgärder för att skapa ett mer sammanhållet system för den indikatorbaserade uppföljningen av socialtjänsten.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

När det gäller frågan om att ge Socialstyrelsen bättre möjligheter att inhämta och hantera individbaserad statistik anför regeringen följande. Regeringen delar Riksrevisionens uppfattning att frågan om individbaserad statistik är bredare än öppna jämförelser. Regeringen anför vidare att Utredningen Framtidens socialtjänst i slutbetänkandet Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) gör bedömningen att den nationella officiella statistiken inom socialtjänsten bör stärkas och utökas och att utredningen föreslår att det införs en ny lag om socialtjänstdataregister. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Enligt regeringen bör det även finnas andra sätt än individbaserad statistik för att mäta resultat och kvalitet. Inom Socialstyrelsens pågående arbete med att utveckla och stärka öppna jämförelser bör en utveckling av fler resultatindikatorer kunna analyseras vidare utifrån de förutsättningar som redan finns. Regeringen avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att i samarbete med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och med stöd av Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) utveckla kompletterande nyckeltal och indikatorer för främst måluppfyllelse och kvalitet där sådana saknas.

Vidare är enligt regeringen även andra indikatorer, som struktur- och processmått, fortfarande relevanta för verksamhetsutveckling. Fungerande rutiner och processer kan enligt regeringen användas och analyseras mer ingående än vad som görs i dag för att öka förståelsen för vad som är kvalitet i socialtjänsten. Regeringen kommer att fortsätta dialogen med Socialstyrelsen i dessa frågor.

När det gäller frågan om att vidta åtgärder för att skapa ett mer sammanhållet system för den indikatorbaserade uppföljningen av socialtjänsten anför regeringen följande. Regeringen instämmer i att det finns vinster med att samordna det arbete som görs av olika aktörer för att minska risken för överlappning av indikatorsammanställningar. SKR och RKA är viktiga samverkansparter till Socialstyrelsen i arbetet med öppna jämförelser, och det bör enligt regeringen finnas goda möjligheter att inom befintliga strukturer åstadkomma ett effektivt och användbart system med god användbarhet. Regeringen anför vidare att Socialstyrelsen har börjat ett analysarbete för att identifiera en väg framåt för att utveckla och förbättra öppna jämförelser inom socialtjänsten. Enligt regeringens bedömning ryms i det arbetet även frågor om samverkan och ett sammanhållet system. Enligt regeringen har Socialstyrelsen nu tillfälle att göra en grundlig analys av hur öppna jämförelser

kan stärkas utifrån granskningens resultat och därefter återkomma om det finns behov av stöd eller styrning av regeringen i någon del.

I och med skrivelsen anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Motionen

I motion 2021/22:4313 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att ge Socialstyrelsen bättre möjligheter att inhämta och hantera individbaserad statistik. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder för att skapa ett mer sammanhållet system för den indikatorbaserade uppföljningen av socialtjänsten. Motionärerna anför att det regeringen anfört i dessa delar inte svarar mot de förslag som Riksrevisionen har lämnat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar Riksrevisionens granskning av öppna jämförelser i socialtjänsten.

När det gäller frågan om att ge Socialstyrelsen bättre möjligheter att inhämta och hantera individbaserad statistik delar utskottet regeringens uppfattning att frågan om individbaserad statistik är bredare än öppna jämförelser. Utskottet noterar att slutbetänkandet SOU 2020:47 är under beredning. Utskottet noterar också det arbete som pågår i Socialstyrelsen med att utveckla och stärka öppna jämförelser samt att regeringen avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att utveckla kompletterande nyckeltal och indikatorer för måluppfyllelse och kvalitet.

När det gäller frågan om att vidta åtgärder för att skapa ett mer sammanhållet system för den indikatorbaserade uppföljningen av socialtjänsten delar utskottet regeringens bedömning av vikten av att samordna det arbete som utförs av olika aktörer. Utskottet noterar det analysarbete som Socialstyrelsen har påbörjat för att utveckla och förbättra öppna jämförelser inom socialtjänsten. Utskottet delar vidare bedömningen att det i det arbetet bör rymmas frågor om samverkan och ett sammanhållet system.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion 2021/22:4313 (C) yrkandena 1 och 2. Motionen bör avslås.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservation

Individbaserad statistik och indikatorbaserad uppföljning, punkt 1 (M, C, KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Sofia Nilsson (C), Lina Nordquist (L), Pia Steensland (KD) och Ulrika Jörgensen (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4313 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser inte att det som regeringen anfört om de åtgärder som den vidtagit svarar mot de rekommendationer som Riksrevisionen lämnat till regeringen. Regeringen bör enligt vår uppfattning ta initiativ till att ge Socialstyrelsen bättre möjligheter att inhämta och hantera individbaserad statistik. Regeringen bör vidare vidta åtgärder för att skapa ett mer sammanhållet system för den indikatorbaserade uppföljningen av socialtjänsten.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2021/22:38 Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten.

Följdmotionen

2021/22:4313 av Sofia Nilsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att ge Socialstyrelsen bättre möjligheter att inhämta och hantera individbaserad statistik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att skapa ett mer sammanhållet system för den indikatorbaserade uppföljningen av socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.